

ВЗАЄМОВПЛИВ БАНКІВ ТА ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Долбнєва Д.В., аспірант

Львівська державна фінансова академія

У статті розглянуто стан та проблеми взаємовпливу банків та вітчизняних підприємств у процесі банківського кредитування, а також запропоновано шляхи покращення банківського кредитування в період виходу економіки України з фінансово-економічної кризи.

Ключові слова: взаємовплив, вітчизняні підприємства, банківське кредитування, капітальні інвестиції, рефінансування.

Долбнєва Д.В. ВЗАИМОВЛИЯНИЕ БАНКОВ И ПРЕДПРИЯТИЙ В КОНТЕКСТЕ БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ В УКРАИНЕ / Львовская государственная финансовая академия, Украина

В статье рассмотрены состояние и проблемы взаимодействия банков и отечественных предприятий в процессе банковского кредитования, а также предложены пути улучшения банковского кредитования в период выхода экономики Украины из финансово-экономического кризиса.

Ключевые слова: взаимодействие, отечественные предприятия, банковское кредитование, капитальные инвестиции, рефинансирование.

Dolbneva D.V. INTERFERENCE BANKS AND COMPANIES IN THE CONTEXT OF BANK LENDING IN UKRAINE / Lviv state academy of finance, Ukraine

The paper considers the status and problems of mutual banks and domestic enterprises in the process of bank lending, and suggested ways to improve bank lending during the period of Ukraine's economy with the financial and economic crisis.

Key words: interplay, domestic enterprises, bank lending, capital investments, refinancing.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У забезпеченні ефективного розвитку економіки будь-якої країни важливу роль відіграє стан та функціонування вітчизняних підприємств, які є основними замовниками кадрів, постачальниками ресурсів, товарів, робіт та послуг, ініціаторами впроваджень новітніх техніки та технологій тощо. Від зростання якісних та кількісних показників їхньої діяльності залежить стабільність економіки, ринкові перетворення та благополуччя населення, тобто комплексний та всебічний розвиток усіх сфер життя країни. Однак самостійно підприємства не завжди можуть ефективно здійснювати свою діяльність, що зумовлено обмеженістю власних фінансових ресурсів, недостатністю та утрудненістю доступу до недорогих середньо- та довгострокових кредитних ресурсів, головними постачальниками яких в Україні були і залишаються комерційні банки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження та вивчення даної проблематики є в центрі уваги багатьох українських та зарубіжних науковців та аналітиків, що пояснюється активним розвитком банківської системи та необхідністю створення належних умов для діяльності підприємств. Вони здійснили вивчення та дослідження загальних питань функціонування банків та їх ролі в забезпеченні кредитними ресурсами підприємств окремих галузей економіки, основних напрямів та проблем вдосконалення виробничої діяльності підприємств шляхом залучення банківського кредиту, а також інтеграції банківського та небанківського капіталів з капіталом промислових підприємств.

Зокрема, до числа таких науковців належать: О. М. Біломістний [1], І. О. Буднік [2], Л. Л. Грищенко [3], М. Г. Дмитренко [4], О. В. Дзюблук [5], Г. Т. Карчева, Л. А. Клоско [6], Р. І. Лепак [7], Б. Л. Луців [8], О. Л. Малахова [5], М. В. Олексенко [9], І. І. Прокопів [10], О. С. Реверчук та Н. Й. Реверчук [11], М. В. Рисін, В. О. Степанова [12] та інші.

Ці та ряд інших науковців лише частково торкнулись питань взаємовпливу та співпраці банків та підприємств в Україні. Проте на сучасному етапі розвитку банківської системи України, особливо у післякризовий період, дана проблематика залишається актуальною і потребує нових розробок.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даного дослідження є визначення основних аспектів взаємовпливу банків та вітчизняних підприємств у процесі банківського кредитування на сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні на основі проведення комплексного аналізу показників, що характеризують стан, тенденції та перспективи їх функціонування та діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом останніх років для України одним із важливих завдань залишається забезпечення стабільного розвитку економіки, що значною мірою залежить від стану та показників діяльності банківської системи та вітчизняних підприємств. На сьогодні вітчизняні підприємства перебувають на низькому рівні свого розвитку, що є наслідком фінансово-економічної кризи, політичних прорахунків та суперечностей, неефективності та непостійності вітчизняного законодавства і, що головне, відсутністю в підприємств такого обсягу власних фінансових ресурсів, які б були достатніми для зміцнення їх стану та конкурентоздатності на ринку, покращення та нарощування показників їх діяльності, оновлення основних засобів, впровадження досягнень НТП та IT-технологій, залучення висококваліфікованих кадрів тощо.

У зв'язку з тим, що банки є найбільшими за розмірами капіталу фінансово-кредитними посередниками, на них покладено важливу роль – забезпечення вітчизняних підприємств необхідними кредитними ресурсами, достатніми за обсягами, строками користування та вигідними за умовами отримання, повернення та забезпечення. Підтвердженням того, що банкам належать провідні позиції серед фінансово-кредитних установ, є не лише співвідношення суми активів та наданих кредитів до величини ВВП, але й ряд інших показників їхньої діяльності (табл. 1).

Таблиця 1 – Кількісні показники, що характеризують роль банків на фінансовому ринку України за період 01.01.2009-01.01.2012 рр. [13; 14]

Показники	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012
Кількість банків:				
- за реєстром	198	197	194	198
- що мають ліцензію, на здійснення банківських операцій	180	185	176	176
ВВП, млрд. грн.	948,1	913,4	1082,6	1316,6
Активи банків, млрд. грн.	973,3	1001,6	1090,2	1211,5
Відношення активів банків до ВВП, %	102,7	109,7	100,7	92,1
Активи небанківських фінансово-кредитних установ, млрд. грн.	61,7	63,4	66,5	67,8
Відношення активів небанківських фінансово-кредитних установ до ВВП, %	6,5	6,9	6,1	5,1
Залучені банками кошти на депозити, млрд. грн.	359,7	335,0	416,6	490,9
Відношення депозитів банків до ВВП, %	37,9	36,7	38,5	37,3
Кредити надані банківськими установами, всього, млрд. грн.	734,0	723,3	732,8	801,8
Відношення кредитів банків до ВВП, %	77,4	79,2	67,7	60,9
Середньозважені відсоткові ставки за кредитами:				
у національній валюті, %	19,6	20,5	14,6	15,0
в іноземній валюті, %	10,2	9,9	10,6	9,2

Одним із таких показників є активи, які щороку зростають: станом на 01.01.2012 р. вони збільшилися на 238,2 млрд. грн. (24,5%) порівняно з 01.01.2009 р. і на 121,3 млрд. грн. (11,1%) порівняно зі станом на 01 січня попереднього року.

Хоч активи небанківських фінансово-кредитних установ також зросли за 3 роки на 6,1 млрд. грн. і станом на 01 січня склали 67,8 млрд. грн. порівняно з 61,7 млрд. грн. на початок січня 2009 р., але вони значно поступаються перед активами банків.

Саме тому зміцнення позицій банків на фінансовому ринку та удосконалення банківського кредитування вітчизняних підприємств в умовах сьогодення є перспективним напрямом посилення взаємовпливу цих контрагентів і, як наслідок, запорукою розвитку усієї економіки України.

Перш ніж перейти до розкриття основних результатів дослідження, вважаємо за необхідне подати визначення поняття „взаємодія банків та підприємств”, яке допоможе зрозуміти як відбувається вплив банків на підприємства у сучасних умовах господарювання.

Вивчивши думки та трактування провідних вчених щодо поняття „взаємодія секторів економіки”, вважаємо, що найбільш вдалим є визначення, запропоноване О. Дзюблюк та О. Малаховою [5, с. 63]. На основі нього ми хочемо запропонувати власне трактування поняття „взаємодія банків та підприємств”, а саме: це комплекс фінансово-економічних взаємозв'язків та взаємодій, що виникають між банками та підприємствами у процесі формування кредитної бази банків та використання її для задоволення потреб підприємств у кредитних ресурсах, результатом реалізації яких є забезпечення неперервності суспільного відтворення.

Згідно цим визначенням, головним напрямом впливу на вітчизняні підприємства є здійснення кредитування (забезпечення підприємств необхідними за якістю та розмірами кредитними ресурсами) шляхом залучення необхідного обсягу заощаджень (формування кредитних ресурсів).

Надання банками кредитів вітчизняним підприємствам впливає на розвиток та показники діяльності як банківської системи та підприємств, так й економіки та населення країни в цілому. Підтвердженням цього є такі взаємозалежності:

- зміна кредитної активності банків зумовлює відповідні зміни ділової активності підприємств та показників їх розвитку;
- покращення показників виробничої діяльності та рентабельності підприємств стимулюють покращення ефективності банківської системи, через зниження кредитних ризиків та зменшення простроченої заборгованості;
- ефективне та раціональне використання кредитних ресурсів підприємствами сприяє значним якісним зрушенням обсягів їх виробництва, показників платоспроможності та кредитоспроможності;
- системні позитивні зрушення в показниках функціонування підприємств та банків впливають на інтенсивне зростання рівня ВВП.

Налагодження та оптимізація партнерських відносин між банками та підприємствами в процесі банківського кредитування значно залежить від умов надання, отримання та повернення кредитних ресурсів, а також від здатності цих контрагентів вчасно реагувати на зміни та потреби як один одного, так й економіки в цілому.

Зі сторони банків це забезпечується шляхом:

- 1) формування раціональних та дієвих стратегій управління ризиками та стратегії кредитної діяльності;
- 2) налагодження безперервного та якісного кредитного процесу;
- 3) оптимізації політики відсоткових ставок;
- 4) ініціювання розробки та впровадження нормативно-правових актів з питань регулювання кредитних взаємовідносин;
- 5) диференціації підходів з питань прийняття рішень щодо кожного кредиту та кожного підприємства;
- 6) розширення переліку банківських послуг та продуктів.

Зі сторони підприємств це забезпечується при:

- 1) відсутності ризикових напрямів бізнесу;
- 2) відсутності простроченої заборгованості перед бюджетом та позабюджетними фондами;
- 3) недопустимості появи будь-якої негативної інформації в ЗМІ про наслідки співпраці підприємства з банками, податковими органами, контрагентами [15, с. 283];
- 4) демонстрації стабільного фінансового стану [15, с. 283];
- 5) забезпеченні гарантії повернення кредиту і наявності відповідної документації;
- 6) наявності техніко-економічного обґрунтування потреби в кредитах;
- 7) забезпеченні та підтримці високого рівня менеджменту компанії;
- 8) розвитку диференційованого виробництва/торгівлі декількома видами товарів/послуг тощо.

Для досягнення поставленої нами мети дослідження перейдемо до комплексного аналізу показників, що характеризують стан, тенденції та перспективи функціонування та діяльності банків та підприємств через призму банківського кредитування. Динаміку основних показників діяльності банків в Україні за період 2009-2012 рр. станом на 01 січня відповідного року подано в таблиці 2.

Таблиця 2 – Динаміка основних показників діяльності банків в Україні за період 01.01.2009-01.01.2012 р., млрд. грн. [13]

Показник	Млрд. грн.				Темпи приросту, %			Питома вага у загальних активах, %			
	2009	2010	2011	2012	2010/2009	2011/2010	2012/2011	2009	2010	2011	2012
Загальні активи	973,3	1001,6	1090,2	1211,5	2,9	8,8	11,1	100	100	100	100
Чисті активи	843,4	880,3	942,1	1054,3	4,4	7,0	11,9	86,7	87,9	86,4	87,0
Зобов'язання	806,8	765,1	804,4	898,8	-5,2	5,1	11,7	82,9	76,4	73,8	74,2
Власний капітал	119,3	115,2	137,7	155,5	-3,4	19,5	12,9	12,3	11,5	12,6	12,8
Резерв під активні операції	129,9	121,3	148,1	157,2	-6,6	22,1	6,1	13,3	12,1	13,6	13,0
Кредити, всього	734,0	723,3	732,8	801,8	-1,5	1,3	9,4	75,4	72,2	67,2	66,2
у т.ч. підприємствам	443,7	462,2	501,0	575,5	4,2	8,4	14,9	45,6	46,1	46,0	47,5
Проблемні кредити	18,0	70,0	84,9	79,3	288,9	21,3	-6,6	1,8	7,0	7,8	6,5
Нові кредити (кумулятивно за 12 місяців року), всього	818,6	824,7	1129,9	1314,2	0,7	37,0	16,3	-	-	-	-
у т.ч. підприємствам	757,1	765,2	1049,7	1189,5	1,1	37,1	13,3	-	-	-	-
Депозити, всього	359,7	335,0	416,6	490,9	-6,8	24,4	17,8	37,0	33,4	38,2	40,5
Цінні папери, всього	34,7	36,6	75,8	81,6	5,5	107,1	7,7	3,6	3,7	7,0	6,7

Дані таблиці 2 свідчать про те, що питома вага в структурі банківських вкладень належить кредитним операціям. І, незважаючи, на те, що протягом аналізованого періоду динаміка цього показника знизилася на 9,2 відсоткового пункту станом на 01.01.2012 р. порівняно з 01.01.2009 р. і на 1 відсотковий пункт порівняно з 01.01.2011 р., ми бачимо, що більше половини загальних активів становлять кредити, серед яких основна частина припадає на кредити, надані підприємствам. За аналізований період динаміка кредитів, розміщених серед підприємств, є позитивною, але недостатньою для забезпечення потреби вітчизняних підприємств у додаткових коштах.

У вересні кредитний портфель підприємств у цілому по банківській системі збільшився лише на 1,1% (чи 6,7 млрд. грн.). За 9 місяців 2012 р. – всього на 3,5% (чи 21,2 млрд. грн.). Цей результат навіть гірше ніж показники, які демонстрували банки в пікові моменти кризи. Так, за 9 міс. 2009 р. кредитний портфель підприємств збільшився на 3,9%. Для порівняння: за січень-вересень 2011 р. зростання обсягів кредитування підприємств становило 13,5%, за підсумками всього минулого року – 14,5%. Банкіри запевняють, що на поліпшення показників за підсумками року розраховувати не доводиться. У найкращому випадку кредитний портфель корпоративних клієнтів зростає на 5%, але скоріш за все він залишиться на нинішньому рівні [16].

За аналізований період зростають нові кредити, які станом на 01.01.2012 р. досягли розміру 1314,2 млрд. грн., у т.ч. по підприємствах – 1189,5 млрд. грн.

На сьогодні, комерційні банки хоч і сформували достатній кредитний потенціал, але політика НБУ щодо підвищення вимог до обов'язкових банківських резервів не дає їм змоги посилити свої позиції у напрямі кредитування та інвестування коштів у розвиток та діяльність вітчизняних підприємств. Така ситуація значно погіршує показники ліквідності банків, що негативно впливає на відсоткові ставки за кредитами для підприємств у гривнях.

Розглянувши основні показники, які характеризують діяльність банків в Україні, перейдемо до детальнішого розгляду та аналізу показників, що характеризують динаміку кредитів за аналізований нами період (табл. 3).

Таблиця 3 – Динаміка кредитів, наданих комерційними банками за період 01.01.2009-01.01.2012 рр., млрд. грн. [13]

роки	2009	2010	2011	2012
Кредити, всього	734,0	723,3	732,8	801,8
у тому числі:				
1. домогосподарствам	280,5	241,2	209,5	201,3
2. підприємствам:	443,7	462,2	501,0	575,5
2.1. у розрізі валют:				
- у національній валюті	214,8	271,9	310,9	369,8
- в іноземній валюті	228,9	190,3	190,1	205,7
2.2. за терміном:				
- до 1 року	190,3	199,3	208,2	251,3
- від 1 до 5 років	203,2	206,5	224,2	244,4
- понад 5 років	50,2	56,4	68,6	79,8
2.3. за напрямом:				
- у поточну діяльність	380,4	383,6	417,3	484,0
- на придбання, будівництво, реконструкцію нерухомості	16,6	9,8	18,6	13,6
- інші кредити в інвестиційну діяльність	46,7	68,8	65,1	77,9

Протягом аналізованого періоду відбувається зменшення обсягу кредитів, які надані в іноземній валюті. Це було зумовлено тим, що НБУ з метою утримання курсу гривні і придушення інфляції здійснив масові інтервенції на валютному ринку, що призвело до відчутної втрати валютних резервів. Розміщення банками кредитів в іноземній валюті має вагомий недолік, оскільки у випадку девальвації гривні більшість підприємств безумовно зіткнуться із значними збитками, а економіка – зі зростанням інфляції та падінням виробництва.

У розрізі строків надання кредитів підприємствам – основна їх частина припадає на середньострокові, проте, вона дещо зменшилася за аналізований період: з 45,8% станом на 01 січня 2009 р. до 42,5% станом на 01 січня 2012 р. Це у свою чергу вплинуло на обсяг довгострокових кредитів, які були надані підприємствам: їх обсяги збільшилися на початок 2012 р. на 29,6 млрд. грн. або на 59% порівняно з відповідним показником на 01 січня 2009 р. і на 11,2 млрд. або 16,3% порівняно з попереднім роком.

За напрямом використання отриманих підприємствами від кредитів тут домінують кредити у поточну діяльність, які протягом аналізованого періоду становлять 83-86% загального обсягу кредитів. Це є негативною тенденцією, адже не відбувається капітального оновлення застарілих основних засобів, реконструкції та модернізації приміщень та будівель вітчизняних підприємств та ін., підприємства ліву частину отриманих кредитів спрямовують суто на підтримання виробництва, забезпечуючи його безперервність, а цього недостатньо, щоб нарощувати виробничі потужності та показники своєї діяльності, відповідаючи вимогам ринку та сьогодення.

Підприємства різних галузей залучають для забезпечення своєї діяльності різний обсяг кредитних ресурсів, тому також необхідно проаналізувати динаміку сукупності виданих кредитів банків щодо галузей економіки за період 01.01.2009-01.01.2012 рр. (рис. 2).

Отримані дані свідчать про те, що найбільший обсяг кредитів протягом періоду 2009-2012 рр. залучали підприємства торгівлі, промисловості, що здійснюють діяльність у сфері нерухомості та будівництва. Найменший обсяг кредитів був залучений виробничими підприємствами, підприємствами сфери послуг, транспорту та зв'язку. Сільське господарство, підприємства рибного та лісового господарства, харчової промисловості протягом аналізованого періоду залучали незначні обсяги кредитних ресурсів, що головним чином пояснюється політичною та економічною ситуацією в країні та позицією, яку займають ці галузі на ринку.

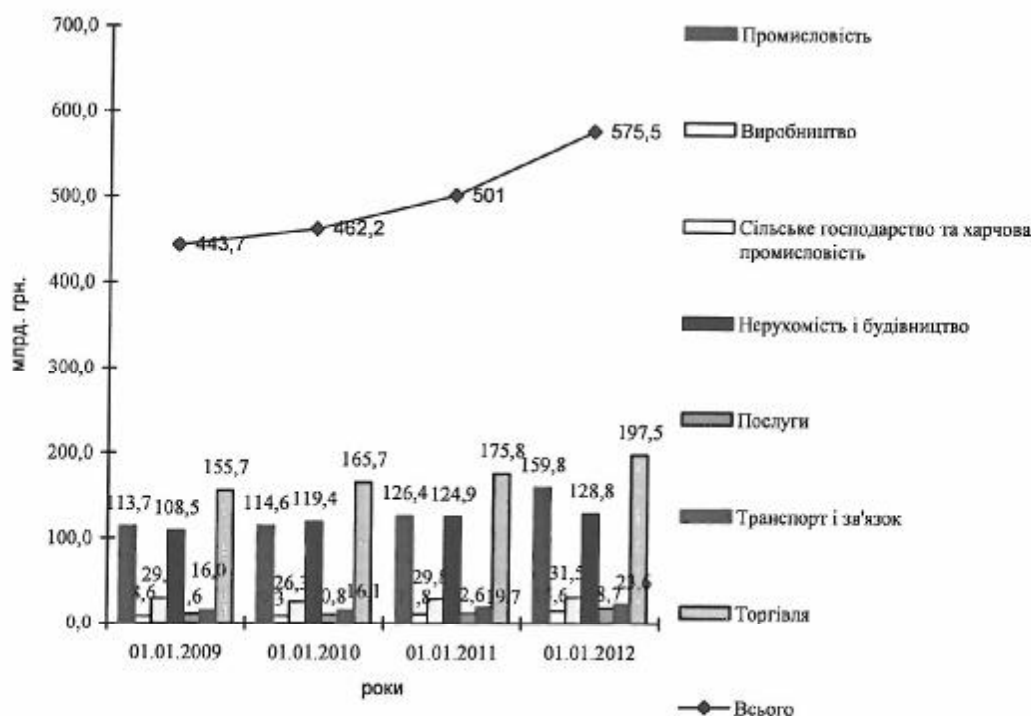

Рис. 2. Динаміка сукупності виданих кредитів банків щодо галузей економіки за період 01.01.2009-01.01.2012 рр., млрд. грн. [17].

Цікавою для аналізу є інформація щодо джерел фінансування капітальних інвестицій, що здійснюються в Україні, яку можемо показати на основі показників таблиці 4.

Фінансування капітальних інвестицій в Україні на сьогодні здійснювалося в основному за рахунок власних коштів підприємств та організацій, кредитів банків.

Таблиця 4 – Джерела капітальних інвестицій в Україні за період 01.01.2009-01.01.2012 рр., млрд. грн. [17]

	Капітальні інвестиції				у т.ч. інвестиції в основний капітал			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Всього, у т.ч. за рахунок:	272,0	192,9	189,1	260,0	233,1	151,8	150,7	209,1
- коштів державного і місцевих бюджетів	27,9	14,3	17,4	27,2	21,5	11,1	13,9	21,7
- власних коштів підприємств та організацій	161,3	127,4	115,0	152,3	132,3	96,0	84,0	113,2
- коштів іноземних інвесторів	8,1	8,2	5,5	7,2	7,6	6,9	3,4	6,5
- коштів інвестиційних фондів	5,7	2,7	8,5	7,8	5,6	2,6	8,0	6,9
- коштів населення на будівництво власних квартир	9,5	4,8	4,7	4,5	9,5	4,8	4,7	4,5
- коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	11,6	5,5	16,2	15,1	11,6	5,5	16,2	15,1
- кредитів банків та інших позик	43,0	25,6	23,3	42,3	40,5	21,6	20,6	37,4
- інших джерел фінансування	5,0	4,4	3,0	3,6	4,6	3,6	1,8	2,1

Проте в останні роки з'являється позитивна тенденція щодо обсягів кредитів банків, які були спрямовані на здійснення капітальних інвестицій: якщо протягом 2009-2011 рр. їх обсяг коливався від 43,0 млрд. грн. на початок 2009 р. до 23,3 млрд. грн. на початок 2011 р., то станом на 01 січня 2012 р. він склав 42,3 млрд. грн., практично досягнувши показник 2009 р., і значно зріс порівняно з 2010 р і 2011 р: на 16,7 млрд. грн. (65,2 %) і на 19,0 млрд. грн. (81,5 %) відповідно.

Для більш наочного відображення цієї динаміки, а також для порівняння тенденцій зростання обсягів ВВП, загального обсягу банківських кредитів та інвестицій в основний капітал з обсягами кредитів, які

були надані підприємствам, обсягами інвестицій в основний капітал, які були здійснені за рахунок саме банківських кредитів, що залучили вітчизняні підприємства скористаємося графіком на рисунку 3.

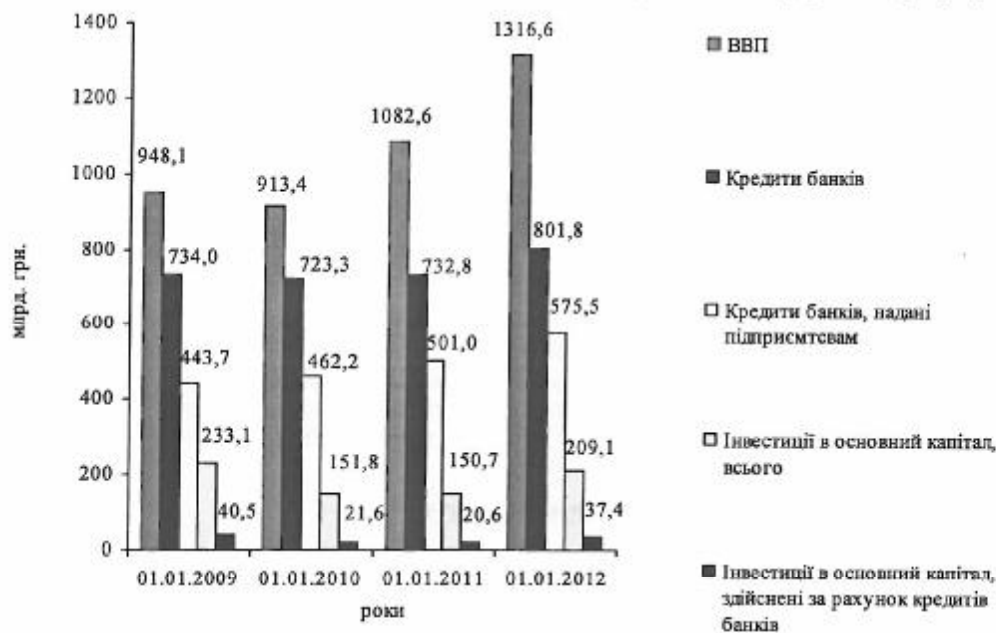

Рис. 3. Динаміка кредитної та інвестиційної активності банків в Україні за період 01.01.2009-01.01.2012 рр. [13, 17].

Із графіка видно, що відбувається зростання ВВП, обсяг якого станом на початок 2012 р. склав 1316,6 млрд. грн. – це на 368,5 млрд. грн. (38,9%) більше порівняно з 2009 р. і на 234,0 млрд. грн. (21,6%) порівняно з початком 2011 р.

Зростає як загальний обсяг кредитів банків – на 67,8 млрд. грн. (9,2%) за аналізований період, так і частки у них кредитів, які надані вітчизняними підприємствам – на 131,8 млрд. грн. (29,7%) порівняно з 01 січня 2009 р. і на 74,5 млрд. грн. (14,9%) порівняно з 01 січня 2011 р.

Незалежно від того, чи ми аналізуємо загальний обсяг цих інвестицій, чи суто інвестицій в основний капітал, які здійснені за рахунок кредитів банків говорити про певні якісні та кількісні зрушення дуже важко. Їх обсяг на сьогодні навіть не досяг показників початку 2009 р., а це у свою чергу свідчить про низьку активність банків у напрямі активізації надання підприємствам довгострокових кредитів, та відсутність в країні належних умов кредитування підприємств.

Важливим моментом нашого дослідження є визначення впливу обсягів банківського кредитування на окремі показники діяльності вітчизняних підприємств (табл. 5).

Таблиця 5 – Вплив обсягів банківського кредитування на окремі показники діяльності вітчизняних підприємств за період 01.01.2009-01.01.2012 рр. [13; 17]

Рік	Інвестицій в основний капітал, здійснені за рахунок банківських кредитів		Обсяг банківського кредитування, % від ВВП	Середньозважена річна відсоткова ставка за		Рентабельність операційної діяльності підприємств, %	Фінансовий результат від операційної діяльності підприємств до оподаткування, млрд. грн.	Обсяг депозитів підприємств, розміщених у банках, млрд. грн.
	% від загального обсягу інвестицій	% від обсягу банківського кредитування		кредитами, %	депозитами, %			
01.01.2009	17,4	5,5	77,4	19,6	8,3	3,9	11,2	118,2
01.01.2010	14,2	3,0	79,2	20,5	11,8	3,3	-45,0	94,8
01.01.2011	12,0	2,8	67,7	14,6	9,4	4,0	58,3	116,1
01.01.2012	15,7	4,7	60,9	15,0	11,0	5,8	126,7	153,1

Дані таблиці підтверджують той факт, що посилення співпраці та підвищення взаємодії банків і підприємств позитивно впливає на стан останніх. Такий вплив на рівень рентабельності, фінансовий результат від операційної діяльності вітчизняних підприємств мають не лише обсяг кредитів та інвестицій, які здійснюються за рахунок кредитів банків, але і відсоткова ставка за ними.

За досліджуваний період зріс обсяг депозитів, розміщених підприємствами у банках на 34.9 млрд. грн., що зумовлене зростанням середньозваженої відсоткової ставки. Це також свідчить і про те, що вітчизняні підприємства довіряють банківській системі і надають перевагу у розміщенні своїх коштів саме на рахунках банків, ніж на рахунках ненадійних, а часом і фіктивних учасників фінансового ринку.

Проте варто зауважити, що показники, які подані у таблиці 5 і стосуються діяльності підприємств в Україні зумовлені та залежать не лише від показників діяльності банків у напрямі кредитування, але й від економічної та політичної ситуації в країні та її впливу на банківську систему.

На основі проведеного дослідження, ми бачимо, що ситуація, яка характеризує сучасний етап взаємовпливу банків та вітчизняних підприємств, є досить нестабільною, що супроводжується повільними зростанням ВВП та частки у ньому наданих кредитів, а це свідчить про недостатні обсяги кредитування вітчизняних підприємств та фінансування за рахунок кредитів капітальних інвестицій, у т.ч. інвестицій в основний капітал, виходячи з потреб підприємств, динамічного розвитку світової економіки та посилення конкуренції між її учасниками.

ВИСНОВКИ

Сучасний стан взаємовпливу банків та вітчизняних підприємств характеризується недостатньо високим рівнем, що певною мірою відображає ті явища і процеси, які притаманні банківській системі та економіці країни загалом.

Із метою створення сприятливих умов для підвищення ефективності та результативності взаємовпливу між цими контрагентами в Україні, на нашу думку, необхідно забезпечити:

- 1) створення банку розвитку, скориставшись досвідом Китаю, Росії, Німеччини, Казахстану;
- 2) звернення до міжнародних фінансових організацій з пропозицією відкрити масштабні кредитні лінії під державні гарантії з подальшим розподілом цих кредитних ліній між банками-учасниками для кредитування проектів малого і середнього бізнесу;
- 3) організацію урядом страхування міжбанківського кредитування;
- 4) очищення банківської системи від „поганих” банків, очищення банків від „поганих” активів;
- 5) страхування депозитів юридичних осіб;
- 6) рівномірне розподілення асигнувань та пільг держави серед банків та вітчизняних підприємств;
- 7) довгострокове (не менше року) рефінансування банків з урахуванням помірної його вартості від НБУ – 8-11%, жорсткий контроль „цільового” використання наданого ресурсу;
- 8) удосконалення системи страхування інвестиційних ризиків банків для їх заохочення здійснювати довгострокове кредитування;
- 9) розробку та запровадження дієвих механізмів консолідації банків і створення банківських холдингів;
- 10) активізацію банків та вітчизняних підприємств у напрямі створення кластерів як ефективної форми їх взаємодії тощо.

Вважаємо, що реалізація цих заходів створить належні умови для спрямування кредитної політики банків на якісне та кількісне кредитне забезпечення потреб вітчизняних підприємств на основі рівноправного та відкритого партнерства між цим контрагентами.

Ця тема дослідження має широкі перспективи дослідження, оскільки в сучасних умовах необхідно, щоб банківська система України йшла на крок вперед, що має стати запорукою підвищення ефективності функціонування як банків та підприємств, так і досягнення стабільності економічного зростання країни в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біломістний О. М. Кластер як форма взаємодії підприємств і банку / О. М. Біломістний // Вісник університету банківської справи Національного Банку України (м. Київ). — 2011. — № 1(10). — С. 95—97.
2. Буднік І. О. Проблеми залучення банківських кредитів підприємствами реального сектору економіки в період кризи / І. О. Буднік // Вісник Національного університету "Львівська

- політехніка". — 2009. — № 657 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : зб. наук. пр. / відп. ред. О. Є. Кузьмін. — С. 163—173.
3. Грищенко Л. Л. Оцінка потреби реального сектору України у банківських кредитах / Л. Л. Грищенко, І. М. Боярко // *Механізм регулювання економіки*. — 2009. — Т. 1, № 4. — С. 163—172.
 4. Дмитренко М. Г. Банківське кредитування : галузевий аспект : навч. посіб. / М. Г. Дмитренко, М. М. Січинський, М. В. Рисін. — К. : УБС НБУ, 2009. — 178 с.
 5. Дзюблук О. В. Банки і підприємства : кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки : монографія / О. В. Дзюблук, О. Л. Малахова. — Тернопіль : Вектор, 2008. — 324 с.
 6. Ключко Л. А. Забезпечення фінансової стабільності банків в умовах фінансової кризи / Л. А. Ключко // *Актуальні проблеми економіки*. — 2009. — № 10(100). — С. 97—105.
 7. Лепак Р. І. Форми фінансової взаємодії банків і підприємств : дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.08 / Лепак Роман Іванович. — Л., 2008. — 200 с.
 8. Луців Б. Л. Банківська складова в економічному зростанні України / Б. Л. Луців // *Світ фінансів*. — 2007. — № 1. — С. 60—74.
 9. Олексенко М. В. Реалізація інвестиційного потенціалу України в сучасних умовах / М. В. Олексенко // *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. — 2009. — № 2. — С. 26—30.
 10. Прокопів І. І. Сучасний стан та роль банківської системи у фінансуванні реального сектору економіки / І. І. Прокопів // *Економічний простір*. — 2009. — № 33. — С. 146—159.
 11. Реверчук О. С. Напрями впливу банківської діяльності на економічне зростання в Україні / О. С. Реверчук, Н. Й. Реверчук // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки : Економічні науки*. — 2010. — № 5. — С. 107—112.
 12. Степанова В. О. Інвестиції в основний капітал та їх вплив на економіку України / В. О. Степанова // *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. — 2009. — № 2. — С. 108—113.
 13. Офіційний сайт Національного банку України. Річні звіти НБУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=84983.
 14. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://aub.org.ua/>.
 15. Бражко О. В. Комплексна взаємодія підприємницьких і банківських структур / О. В. Бражко // *Сталий розвиток економіки*. — 2012. — № 11. — С. 281—286.
 16. Банки бояться кредитувати підприємства. Економічні перспективи стрімко „покрощуються” [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/41267>.
 17. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/742.html>.
 18. Микова М. С. Банківське інвестиційне кредитування юридичних осіб в Україні / М. С. Микова // *Актуальні проблеми економіки*. — 2011. — № 5(119). — С. 208—216.

УДК 336.565:632.15

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Жидяк О.Р., к.е.н., докторант

*Науково-дослідний фінансовий інститут ДННУ "Академія фінансового управління"
Міністерства фінансів України*

У даній статті розглянуто механізм формування й реалізації фінансових потоків в аграрній сфері економіки в умовах якісних перетворень перехідного періоду. Запропонована необхідність